

- Babić, K., 1928. Hrvatska fauna i važniji radovi oko nje [Croatian Fauna and important papers]. Glasnik Hrv. prirodosl. društva, 39-40: 134-170.
- Britvec, B., 1971. Izdavačka djelatnost Jugoslavenskog entomološkog društva od 1926. do 1931. godine. Acta entomol. Jugosl. 7(1): 85-92.
- Britvec, B., 1995. Entomologija u Hrvatskoj - pregled događaja. Entomology in Croatia - historical survey. Entomol. Croat. 1: 49-58.
- Britvec, B., Milošević, B., 1998. Entomološka istraživanja kvarnersko-goranskog područja. Entomological researches in Kvarner and Gorski kotar area. Prirodoslovni muzej Rijeka (u tisku).
- Brusina, S., 1880. Jedan decenium naše zoologičke literature (1867-1877) [Ten years of our zoological literature]. Rad JAZU, knj. 52. 86 str. (Prikaz: Britvec, B., Acta entomol. Jugosl. 19. Suppl. 1983: 128-129.)
- Brusina, S., 1886. Zoologija i Hrvati [Zoology and Croatians]. Rad JAZU, knj. 80. 60 str. (Prikaz: Britvec, B., Acta entomol. Jugosl. 19. Suppl. 1983: 130-132.)
- Durbešić, P., 1984. Počeci entomoloških istraživanja u Hrvatskoj s bibliografijom (od prvih pisanih podataka do osnutka Jugoslavenskog entomološkog društva 1926. godine). Beginnings of the entomological researches in Croatia with a bibliography (from the first printed works till the foundation of the Yugoslav Entomological Society in the year 1926). Acta entomol. Jugosl. 20. Suppl.: 7-56.
- Kauders, A., 1947. Šumarska bibliografija (1846-1946) [Bibliography of forestry]. Šumarska sekcija Društva inž. i tehn. N. R. Hrvatske, Zagreb, 263 str.
- Kauders, A. 1958. Šumarska bibliografija (1946-1955) [Bibliography of forestry]. Šumarsko društvo N. R. Hrvatske, Zagreb, 436 str.
- Kurir, A., 1944. Schriftumsnachweis über angewandte und theoretische Entomologie Kroatiens. Schriftenreihe der Hochschule für Bodenkultur in Wien. 86 pp. (Prikaz: Britvec, B., Acta entomol. Jugosl. 20. Suppl. 1984: 122-126.)
- Langhoffer, A., 1916, 1918. Literarni podaci za faunu Hrvatske [Fauna bibliography of Croatia]. Glasn. hrv. prirodosl. društva. 28(1): 52-59; 30(1-4): 152-156. (Prikaz: Britvec, B., Acta entomol. Jugosl. 20. Suppl. 1984: 121.)
- Nonveiller, G., 1989. Pioniri proučavanja insekata Dalmacije. The pioneers of entomological research in Dalmatia (Summary: 379-386). Jugosl. entomol. društvo, Zagreb. pos. izd. 2., 388 str.
- Šatović, F., 1988. Bibliografija radova Agronomskog glasnika u 50 objavljenih godišta 1930-41 i 1951-88 [50 years bibliography of articles published in Agronomski glasnik 1930-1941 and 1951-1988]. Agronomski glasnik 6: 34-110.
- Vasiljević, Lj., 1991. Bibliografija zaštite bilja Jugoslavije (od 1763. do 1989.). Bibliography of plant protection in Yugoslavia. Savez društava za zašt. bilja Jugosl., Beograd. 484 str.

Popis korištenih časopisa - A List of covered Journals

Acta Biokovica Makarska, Acta Agronomica Óváriensis Mosonmagyaróvár, Acta entomologica Jugoslavica Zagreb, Archiv für Hydrobiologie Stuttgart, Agronomski glasnik Zagreb, Apidologie Paris, Atalanta Würzburg, Biosistematika Beograd, Biološki list Sarajevo, Biološki vestnik Ljubljana, Biochimie Paris., Ekološki glasnik Vel. Gorica, Fragmenta phytomedica et herbologica Zagreb, Glasnik za šumske pokuse Zagreb, Glasnik zaštite bilja Zagreb, Genetical Research Cambridge, Genome Ottawa, Hrvatski planinar Zagreb, Hydrobiologia The Hague, Limnologische Berichte. Mitteilungen der Abteilung für Zoologie am Landesmuseum Joanneum Graz, Mornarički glasnik Beograd, Natura Croatica Zagreb, Pčela Zagreb, Periodicum biologorum Zagreb, Podravski zbornik Koprivnica, Poljoprivredna znanstvena smotra Zagreb, Poljoprivredne aktualnosti Zagreb, Priroda Zagreb, Privreda Osijek, Rad HAZU Prirodne znanosti Zagreb, Radovi Šumarskog instituta Jastrebarsko, Scopolia Supplementum Ljubljana, Sjemenarstvo Zagreb, Spelaeologia Croatica Zagreb, Stočarstvo Zagreb, Šumarski list Zagreb, Zaštita bilja Beograd, Znanost i praksa u poljoprivredi i prehrambenoj tehnologiji Osijek, Zeitschrift der Arbeitsgemeinschaft der Österreichischen Entomologen Wien, Znanstvena Revija Maribor, Život i škola Zagreb.

IN MEMORIAM

Erik von Mentzer
1913. - 1997.

U bilješci "umrli članovi" Europskog lepidopteroškog društva (SEL-News Nr. 28: 14, od 30. 4. 1997) otkrili smo jedva primjetljivu vijest da je umro Erik von Mentzer. Vijest nas nije iznenadila jer već od mjeseca veljače nismo više dobili odgovor na naša pisma, sve do jeseni te godine, osobito na iznimno iscrpno pismo od listopada 1997.

Provodio je samački život, nije imao nikakve stalne podvorbe i sam si je pripremao svoju hranu, pa i onda kada mu je netko došao u posjet. Vjerojatno se nije odmah primjetilo da nije više živ. Štura nas je vijest rastužila jer smo izgubili jednog češćeg posjetioca naše zemlje, s kojim smo bili u dugogodišnjim prijateljskim odnosima i međusobno se ispomagali nedovoljnom literaturom i sličnim, teško pristupačnim podacima, na koje smo obojica znali čekati nekoliko mjeseci. Dolazio je ljeti u bivšu Jugoslaviju i sabirao neugledne noćne leptire. Zajedno smo posljednji puta bili ljeti 1973. godine nekoliko dana na velebitskim Oštarijama, gdje smo "korak po korak" i njegovim kolima pratili prisutnost i ekološke prilike *Hipparchia fagi* i *H. syriaca* na području od kubusa (900 m) do morske obale kod Karlobaga, čime mi je mnogo pomogao razjašnjenju geografske rasprostranjenosti tih dviju, tada još slabo poznatih vrsta Satyrida. Pri tome je na pola puta kod Šušnja (580 m) otkrio novu vrstu sovice *Paradrina susciana* sp. n. 1981. Iskorištavao je godišnji odmor, jer je bio činovnik neke uspješne firme ili banke, ali nisam nikada saznao koje, no mogao si je priuštiti najbolji švedski tip kola.

Za vrijeme godišnjeg odmora putovao je svojim landroverom po južnoj Europi i ponajviše skupljao noćne leptire, sitne grbice, pa je osim spomenute vrste iz Hrvatskog primorja opisao nove vrste *Agrotis luehri* u odnosu na *A. fatidica* Hbn., *Aplocera*

dervenaria 1981, *Idaea ibizaria*, koje su vrste bile prihvaćene, ali *Perizoma flavosperciata*, *Eilema torsteni* i *E. iberica* nisu uvrštene u popis Karsholt & Razowski, 1996. Još je manje sreće bio s opisom nove podvrste *tridentina* od *Erebia calcarius*, koja ne seže tako daleko na zapad, nego se radilo o najraširenijoj vrsti *E. cassioides*.

Sastavio je vrlo lijepu i uređenu zbirku Macrolepidoptera u nekoliko velikih ormara, koja može biti ures svakoga muzeja. Vodio je točan dnevnik i kartoteku svega o čemu je čitao i pisao. No osim suhog materijala izradio je nekoliko mikroskopskih preparata od *Brenthis ino* iz Norveške sa samo 13 kromosoma haploidno i to metodom parafinskih rezova u "domaćoj proizvodnji", ali tako savršeno da se nisu razlikovali od preparata izrađenih u nekom biološkom institutu. No jedna od najvećih zasluga von Mentzera bila je da se na prijedlog recenzenta otputio u istočne Pireneje, da sakupi nekoliko dodatnih primjeraka nove vrste *Leptidea reali*, da bi se mogla do kraja iscrpno opisati, u prvom redu zbog još nepoznatih genitalija mužjaka, ali i nedovoljno opisanih ženskih organa, čime je bila obavljena iscrpna deskripcija (Lorković, 1993). I od nekoliko primjeraka te lovine izradio je također mikroskopske preparate, ali su za proljetnu generaciju leptiri bili već prestari, pa mejotičke metafaze nisu više bile dovoljno razgovjetne. Kad mi je zadnjiput pomagao iznijeti prtljagu u Stockholmu nismo pomislili da se zadnji put vidimo. Njegovo ime bit će zauvijek upisano u zbirkama leptira.

Z. Lorković, Zagreb

OSVRTI

BOOK REVIEWS

PILLER, Mathias et MITTERPACHER, Ludovicus: *Iter per Poseganam Slavoniae provinciam mensibus Junio, et Julio Anno MDCCLXXXII. Budae. Typis Universitatis Anno MDCCLXXXIII. 147 pp. Tab. I-XVI.*

PILLER, Matija i MITTERPACHER, Ljudevit: *Putovanje po Požeškoj Županiji u Slavoniji 1782. god. S latinskog preveo i priredio: dr. Stjepan SRŠAN. Životopisi M. Pillera i Lj. Mitterpachera: Snježana PAUŠEK-BAŽDAR. Osijek, 1995. Matica Hrvatska Požega i Povijesni arhiv u Osijeku. 225 str.*

212 godina nakon objave izvornika na latinskome jeziku pojavio se njegov prijevod na hrvatskom. To je, zapravo, ponovno objavljivanje cjelovitog latinskog teksta s paralelnim prijevodom na konvergentnim stranicama. Latinski je tekst složen današnjom grafijom te su izdavači i prevoditelj vjerojatno imali razloga za takav postupak umjesto za kopiranje odnosno kliširanje izvornih stranica što bi sigurno bilo jednostavnije i svakako sigurnije radi mogućih pogrešaka, a možda i jeftinije. Taj je postupak obavljen uglavnom uspješno, iako nije bez manjih pogrešaka. Objavljivanje oba teksta oslobađa čitatelja od traženja danas zaista rijetkog izvornika i omogućava mu ne samo lakše praćenje cjelokupnog sadržaja, nego i da uopće može ustanoviti o čemu se radi, što će obrazložiti u nastavku. Te činjenice dovoljno ukazuju na obimnost i složenost ponovnog objavljivanja tog klasičnog djela što zaslužuje svaku pohvalu. Stoga je točno kad izdavači kažu „da ćemo s ponosom, radošću i koristi čitati ovu knjigu“.

Knjiga je, dakle, putopis o putovanju po području stare Požeške Županije (s kartom na ovitku) od 20. lipnja do 5. kolovoza 1782. godine. U posveti svog djela Antunu JANKOVIĆU (1728-1788), velikom županu požeškom (1770-1785), isusovci M. PILLER, profesor prirodopisa, te Lj. MITTERPACHER, profesor poljoprivrede na Kraljevskom sveučilištu u Budimu, izvještavaju ga o poduzetom putovanju. Razlog putovanja bio je istražiti pojavu čudnovate vatre koja se pojavljivala više puta kroz tri godine od 1779. do 1781. godine u Eminovcima (Eminovac) kraj Požege. Oni su, doduše, priznali da nisu uspjeli pronaći pravi uzrok pojavi vatre, ali su brojnim drugim zapisima ostavili povijesno svjedočanstvo o stvarnim prilikama u gradovima i selima, o ljudima i njihovim običajima te o biljkama, životinjama i sastavu tla u Slavoniji u drugoj polovini 18. stoljeća. S obzirom na tako raznoliki sadržaj, ovdje će se ograničiti samo na one dijelove knjige koji se odnose na kukce.

Kukci se spominju na šest mjesta (Čepin-Tenja, Požega, Velika, Daruvar, Cernik-Druganovac i Stražeman) s ukupno preko 160 taksona, od toga najviše kornjaša (oko 130), zatim leptira (31) i cvrčaka (5). Kukcima su, osim opisa, posvećeni i crnobijeli crteži na 6 od 16 tabli. Nažalost, reprodukcije crteža kukaca u prijevodu knjige izgubile su na jasnoći, tako da manje mogu poslužiti pri determinaciji od tabli u izvorniku.

Determinacija kukaca na temelju opisa i crteža iz knjige zahtijeva dosta strpljivosti i dobra pomagala (priručnike, zbirke). Autori ne svrstavaju kukce ni u redove ni u porodice, tek ih opisuju po nekom svom redosljedju skupina: kornjaši - cvrčci - leptiri. Time su, zapravo, pomiješali hemimetabolne i holometabolne kukce, no s obzirom na vrijeme nastanka djela to ne bi trebalo strogo ocjenjivati. Opisi pojedinih vrsta često ne daju dovoljno potrebnih i jasnih podataka. To se vidi i po tome što su tri vrste kornjaša (*Buprestis flavo-fasciata*, *B. dubia* i *B. biguttata*) i jedan leptir (*Noctua variabilis*) opisani dva puta s različitim tekstom. Uz to, gotovo cijela je nomenklatura danas zastarjela.

Međutim, znanstvena je vrijednost djela neosporna. Prije svega, danas se Pilleru i Mitterpacheru priznaje autorstvo za tri roda kornjaša i to: *Denticollis* Pill./Mitt., 1783 (Elateridae), *Tenebroides* Pill./Mitt., 1783 (*Tenebroides* auct.) (Trogositidae prije Ostomidae) i *Corticeus* Pill./Mitt., 1783 (Tenebrionidae). Nadalje, oni su i neke vrste prvi put opisali, pa se one i danas tako nazivaju, iako je većina njih premještena u drugi rod. To su kornjaši: *Harpalus flavescens* (Pill./Mitt., 1783) i *Abax parallelepipedus* (Pill./Mitt., 1783) (Carabidae), *Denticollis rubens* Pill./Mitt., 1783 (Elateridae), *Hylochaes dubius* (Pill./Mitt., 1783) (Eucnemidae), *Acmaeoderella flavofasciata* (Pill./Mitt., 1783) (Buprestidae), *Endophloeus markovichianus* (Pill./Mitt., 1783) (Colydiidae), *Tipnus unicolor* (Pill./Mitt., 1783) (Ptinidae), *Corticeus* (nec *Hypophloeus*) *unicolor* Pill./Mitt., 1783, *Diaclina testudinea* (Pill./Mitt., 1783), *Uloma rufa* (Pill./Mitt., 1783) i *Enoplopus velikensis* (Pill., 1783) (Tenebrionidae), a od leptira *Euchalcis variabilis* (Pill., 1783) opisana kao *Phalaena noctua variabilis* (Noctuidae) i neke druge.

Nadalje, oni su opisali nekoliko već poznatih taksona kojima je do danas ostalo nepromijenjeno ime roda i vrste: *Cicindela germanica* L., 1758 i *C. campestris* L., 1758, (Cicindelidae) te *Leptura sanguinolenta* L., 1761 i *L. dubia* Scop., 1763 (Cerambycidae).

Zatim, opisane su vrste koje su također bile ustanovljene već prije, pa se - po principu prioriteta -